

FAGFORBUNDET

omtanke

solidaritet

samhold

OSS

TILLITSVALGTE

INFORMASJONSBLAD TIL TILLITSVALGTE

JANUAR NR. 1 | 05 | ÅRGANG 3 |

I dette nummer:

- Vaktbikkja i styret 2
- Viktig å verve lærlingene 3
- Internasjonalt krav om kvalitet 4
- Høyres utstillingsvindu slår sprekker 6
- Velferdssamfunnet på slankekur 8
- Økonomisk globalisering – feil forutsetninger og gale mål 10
- Bedre arbeidsmiljø gir bedre omsorg 13
- OPS er å spare seg til fant 14
- Ikke la deg lure 15
- Sykehusreformen – fra vondt til verre 16

Internasjonalt krav om kvalitet SIDE 4

Høyres utstillingsvindu slår sprekker

SIDE 6

Vaktbikkja i styret

– Våre styrerepresentanter skal ikke bruke posisjonen til å støtte konkurranse, økte lønnskilder og profittmaksimering, men til å fremme verdier som omtanke, samhold og solidaritet. Som styremedlem er ditt ansvar hele tiden å være de ansattes vaktbikkje. De ansattes representanter i styret bør også være befolkningens talerør, sier au-medlem Gerd Kristiansen.

Sykehusene er fristilte foretak og lokalpolitikere har ikke lenger noe å si på dette området. Nå er sykehusstyrene kanalen som kan påvirkes. Derfor er det svært viktig for Fagforbundet å få våre folk inn i disse. Valgene til sykehusstyrene foregår i den nærmeste tiden framover.

Ikke bli et gissel!

– Gjennom en nær kontakt med tillitsvalgtapparatet på foretaket får styremedlemmene nødvendig informasjon om forholdene ute på sykehus og avdelinger. Som ansattrepresentant står du selv sagt mye sterkere når du har en slagkraftig organisasjon i ryggen. Samtidig er selvsagt Fagforbundets medlemmer avhengig av at du kjenner og forstår deres interesser og ivaretar dem på en god måte i vervet ditt, sier Kristiansen.

I mange styrer etterstrebes enstemmige vedtak. Mange steder har også våre ansattrepresentanter vært med på denne enstemmigheten. Dette til tross for at forslagene som nedlegging av avdelinger eller konkurranseutsetting har

store konsekvenser for de ansatte og for brukerne. Ansattrepresentanter uten fagforeningen i ryggen kan fort bli gisler i styrets arbeid og beslutninger.

– Husk at stor motstand fra de ansatte kan få styret til å velge en annen retning enn de hadde gjort uten innspill fra de ansattes representanter. Selv om du ser at du er i mindretall, så er det viktig å markere ditt synspunkt. Det gjør du både ved å stemme etter overbevisning, og ved å lage protokolltilførsler. Ingen kan kreve enighet i avstemninger, sier Kristiansen.

Ansattrepresentanten skal også bidra til at selskapet har en fornuftig økonomistyring. Men å sikre tilfredstillende økonomiske rammebetingelser for helseforetakene er først og fremst Stortingets ansvar. Dette vil Fagforbundet sentralt hjelpe deg å påpeke.

Eksempelet konkurranseutsetting

Konkurranseutsetting er en typisk sak som drives fram i styret. Du kan oppleve å få forslag om dette i styremøtet uten at

Foto: Kari-Sofie Jenssen

– Styrearbeidet i sykehusene er svært viktig. Det er kanskje den mest synlige delen av de ansattes rett til medbestemmelse. Vi må hele tida huske at formålet med arbeidet er å ivareta de ansatte, ikke å administrere, sier au-medlem Gerd Kristiansen.

det har vært diskutert ute i organisasjonen først.

Dersom du får slike innspill i styret, må du først forsikre deg om at de har vært behandlet organisasjonsmessig korrekt. Har det vært ført drøftinger med de

FAGFORBUNDET

Utgiver: Informasjonsavdelingen i Fagforbundet

Ansvarlig redaktør: Kari-Sofie Jenssen
kari-sofie.jenssen@fagforbundet.no

Fagredaktør: Geirmund Jor
geirmund.jor@fagforbundet.no

Layout: Kjell Olufsen
kjell.olufsen@fagforbundet.no

Forsidefoto: Linda Cartrigde

Redaksjonen avsluttet: 12. desember

Opplag: 20 000

Trykk: Aktietrykkeriet

Koordineringsleddene

Fagforbundet har etablert et koordineringsledd på foretaksnivå for spesialisthelsetjenesten for å sikre nødvendig kontakt og informasjonsflyt mellom ansattrepresentanter i foretakstyrene, tillitsvalgte og ansatte i Fagforbundet.

Følgende er representert i dette koordineringsleddet: Fagforeningsleder i helseforetak, overordna tillitsvalgte i helseforetak, styrerepresentanter og konserntillitsvalgt.

Dessuten har en representant fra kompetansesenteret møterett, det samme har hovedverneombud hvis vedkommende er medlem av Fagforbundet.

Fagforbundet har i tillegg etablert et koordineringsledd på regionsnivå. Følgende er representert i det regionale koordineringsleddet: Fylkesleder eller styremedlem fra fylkeskretsene i regionen, konsern-/regionstillitsvalgt

tillitsvalgte? Har saken vært behandlet i Arbeidsmiljøutvalget? Vi har ofte opplevd at spørsmål om konkurranseutsetting er blitt utsatt første gang de kommer til styret fordi det er mangelfull saksbehandling.

Saksbehandlingen avklarer du med tillitsvalgte før styremøtet. Er den mangelfull, kan du be om å få saken utsatt. Ditt argument vil da være at styret bryter lover og avtaler dersom de uten formell riktig saksgang vedtar konkurranseutsetting.

Taushetsplikten

Mange styremedlemmer bruker pålagt taushetsplikt til å unngå diskusjoner med de tillitsvalgte. Selvsagt er du underlagt taushetsplikten når det gjelder personlige forhold.

Men rent generelt er det helt nødvendig at man uansett taushetsplikt drøfter saker med de tillitsvalgte. Bestemmelser om taushetsplikt kan ikke hindre deg i å ha kontakt og hente råd fra egen fagforening.

– Som styrerepresentant får du raske og bedre kunnskaper om viktige spørsmål for spesialisthelsetjenesten enn de fleste andre. Tillitsvalgte ute på sykehus og avdelinger har behov for informasjon om styrevedtak som har konsekvenser for arbeidsplasser og arbeidsmiljø. Fylkesledelse og politisk ledelse i Fagforbundet kan også ha behov for nyttig bakgrunnskunnskap når de skal fatte beslutninger eller uttale seg til presse- og media om spesialisthelsetjenesten. Ikke vær redd for å ta kontakt, oppfordrer Kristiansen.

| SIRI BAASTAD |

Fagforbundets ansattrepresentant fra det regionale helseforetaket og våre ansattrepresentanter i foretakstyrene.

I tillegg har medlemmer fra Fagforbundets arbeidsutvalg (AU) og en representanter fra regionens kompetansesenter møterett.

Viktig å verve lærlingene

– Våre møter med lærlingene viste at vi må bli flinkere til å ta kontakt med dem og tilby medlemskap i Fagforbundet, forteller ungdomstillitsvalgt i Telemark, Trine Nordbø Flatin.

– Lærlingene har behov for den tryggheten et medlemskap i Fagforbundet kan gi dem. Tar de tillitsvalgte ute på arbeidsplassene kontakt og tilbyr dem medlemskap, viser all erfaring at de aller fleste melder seg inn.

Trine er leder for ungdomsutvalget i Telemark. Dette utvalget tok initiativ til en lærlingepatrolje som i september reiste rundt i hele fylket og informerte lærlingene om deres rettigheter og plikter i arbeidslivet. Samtidig gjennomførte patroljen en rekke møter om lærlingeordningen med politikere og administrasjon i Telemark-kommunene.

En viktig ressurs

– Stort sett har kommunene et positivt syn på lærlingene og ser på dem både som en ressurs og en garanti for fremtidig, faglært arbeidskraft, forteller Trine.

– Samtidig er det litt for mange kommuner som bruker en dårlig økonomi som unnskyldning for ikke å oppfylle KS sin intensjonsavtale om en lærling

pr. 1000 innbyggere. Da må vi minne om at arbeidsgiver tross alt får et betydelig tilskudd fra fylkeskommunen for hver lærling. For å følge opp arbeidet med lærlingepatroljen sendte vi i høst et brev til hver kommune hvor vi oppfordret dem til å ivareta lærlingene i kommunebudsjettet. Dessuten har alle kommunene og ordførerne fått tilsendt rapporten vår om erfaringene fra lærlingepatroljen.

Ønsker medlemskap

– En viktig erfaring fra besøkene er at de aller fleste lærlingene gjerne blir medlemmer i Fagforbundet hvis de bare blir spurt, understreker Trine.

– Vi har hatt en mistanke om at lærlingene er en glemte gruppe blant de tillitsvalgte ute på arbeidsplassen. En årsak kan være at mange tror at opplæringsloven gir lærlingene tilstrekkelig beskyttelse i arbeidslivet. Dette er bare delvis riktig. Opplæringsloven beskytter lærlingene i forhold til den opplæringen de har krav på. Men lærlingene er også vanlige arbeidstakere og har de samme behovene som oss andre i forhold til arbeidsmiljø og lønn. Verving var ikke siktemålet med vår lærlingepatrolje, men vi spurte alle om de ønsket medlemskap. Denne enkle forespørselen resulterte i at godt over halvparten av de uorganiserte meldte seg inn. Min klare oppfordring til de tillitsvalgte er derfor: Ta kontakt med lærlingene, det nytter!

| MORTEN LUNDSTEIN |

Foto: Morten Lundstein

Trine Nordbø Flatin, ungdomstillitsvalgt i Telemark.

Internasjonalt krav

Offentlig sektor er under press over hele verden. Store, multinasjonale selskap overtar ansvaret for å tilby offentlig service og infrastruktur. Innbyggerne, særlig de som er mest sårbare og avhengige av gode tjenester, lider.

Ansattes arbeidsvilkår forverres og de ansatte får en utrygg arbeidsplass. Forskjellene mellom de som har og de som ikke har, øker. Øker gjør også antall fattige, antall mennesker som lever på trygd og antall arbeidsledige. Fagbevegelsen og andre som reagerer på urettferdigheten, må markere sin motstand og vise at det finnes muligheter for en annen utvikling. Hvorfor ikke gjøre 2005 til aksjonsåret for en bedre verden?

Mange muligheter

Fagforbundets medlemmer deltar aktivt i den lange valgkampen gjennom LO-kampanjen; Du bestemmer – LO på din side, og vi skal sette vårt preg på LO kongressen. Vi skal ha eget landsmøte, og vi skal markere oss i samfunnsdebatten. Internasjonalt finnes det mange begivenheter hvor det er viktig at fagbevegelsen kjenner sin besøkelsestid. FN arrangerer møter hvor arbeidet med tusenårsmålene skal evalueres, G8 landene skal møtes i Storbritannia og det planlegges en global aksjonsuke om handel og privatisering i slutten av april. Organisasjonen Frie Faglige Internasjonale (hvor LO er medlem) har kongress i 2005, og det gir oss nok en anledning til å synliggjøre fagbevegelsens politikk og holdning i viktige saker for arbeidstakere og folk flest. Vi skal vise at vi har løsninger som fungerer, og alternativer som innebærer et bedre liv for flere mennesker.

Kvalitetskampanjen

Fagforbundet er medlem av ISKA som står for Internasjonalen for stats- og kommuneansatte. I 2002 ba medlems-

landene ISKA om å ta ansvaret for en kampanje for å heve kvaliteten i offentlig sektor. 2005 er året da kampanjen skal materialisere seg i aksjoner og aktivitet verden rundt. Koordinator Wendy Caird,

som kommer fra Australia, har stor tro på samarbeid mellom fagbevegelsen og frivillige og ikke-statlige organisasjoner, og disse organisasjonenes muligheter til å påvirke utviklingen i verden.

FNs Tusenårssmål

Ved tusenårsskiftet ble FNs medlemsland enige om å arbeide for en tryggere, mer rettferdig og framgangsrik verden for alle. Alle landene stilte seg bak målsettingene, sammen med FN-organisasjonene, Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet. Målene skal nås innen 2015, og tar sikte på omfattende forbedringer.

FNs åtte tusenårssmål

1. Utrydde ekstrem fattigdom og sult
2. Grunnutdanning for alle
3. Fremme likestilling og kvinners innflytelse i samfunnet
4. Redusere barnedødeligheten
5. Redusere dødeligheten blant gravide og fødende
6. Bekjempe HIV/AIDS, malaria og andre sykdommer som truer menneskeheten
7. Sikre miljømessig bærekraftig utvikling
8. Utvikle et globalt partnerskap for utvikling mellom rike og fattige land

om kvalitet

Illustrasjonsfoto: Sonja Iskov/Samfoto

Hva slags kvalitet kan vi egentlig vente? Stats- og kommuneansatte over hele verden setter kvalitet på dagsorden i 2005.

Derfor ønsker hun også at Kvalitetskampanjens budskap skal fremmes ved deltakelse og aksjoner i forbindelse med de store, internasjonale begivenhetene – i tillegg til de arrangementene som hvert enkelt land har på sin agenda. Spesielt ser hun Kvalitetskampanjen i sammenheng med FNs tusenårs mål (se faktaramme) om å avskaffe fattigdommen.

– Det er en tydelig sammenheng mellom politiske prioriteringer og fattigdom, mellom tilgang og kvalitet på offentlig service og fattigdom. Selv om behovene og kravene til kvalitet er ulik i ulike deler av verden, så har alle behov for tjenester av god kvalitet, sier Wendy Caird, som er koordinator for ISKAs kvalitetskampanje.

– Det finnes en sterk kobling mellom millenniumsmålene og offentlige tjenester, mener Caird. Millenniumskravene er mer og bedre u-hjelp, men for på alvor å takle fattigdom, sult og sykdommer kreves det offentlige tjenester av god kvalitet.

Bedre tjenester – bedre fordeling

Siden arbeidet med Kvalitetskampanjen startet, har gapet mellom folks behov for gode velferdstjenester og det de blir tilbudt, blitt enda større. Med kvalitetskampanjen ønsker ISKA å sette søkelyset på at offentlige tjenester av god kvalitet kan være med på å bygge ned forskjellene og bidra til en bedre fordeling av ressursene. Kvalitetskampanjens hovedmål er å sørge for at offentlige tjenester:

- har tilstrekkelig med økonomiske ressurser, og godt kvalifiserte ansatte som leverer tjenester av god kvalitet
- medvirker til å minske fattigdom og sosiale forskjeller
- har høye etiske standarder og er fri for korrupsjon
- har skikkelige lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakerne

Dette er krav som det er mulig for innbyggere og kommunalt ansatte i de fleste land å stille seg bak, og ISKA ønsker en global oppslutning om sin kvalitetskam-

panje i 2005. Som et av verdens rikeste land, burde kvalitet i offentlig sektor være en selvfølge i Norge. Men vi vet alle at slik er det ikke. Fagforbundet vil derfor delta i ISKAs kampanje, og kommer til å innarbeide kvalitetskampanjen i vår egen profilering og i landsmøte- og valgåret 2005.

Med Kvalitetskampanjen vil vi fortelle befolkningen at det er et stort gap mellom det behovet vi har for kvalitet på offentlige tjenester, og det som tilbys i dag. Men vi kan ikke bare fortelle hva som mangler, vi må også vise at vi har løsninger som kan bidra til å gjøre tjenestene bedre – dersom bare sentrale og lokale myndigheter er villige til å lytte til oss. En global kampanje, som setter søkelyset på offentlig sektor i forbindelse med store internasjonale og nasjonale arrangementer, er positivt og vil være med på å forsterke Fagforbundets arbeid for en sterk offentlig sektor.

Krev kvalitet – bidra til kvalitet.

| TONE ZANDER |

Høyres utstillingsvindu slår sprekker

Et gigantsykehjem som har blitt over 100 millioner dyrere enn nødvendig og et kulturpalass med 1500 byggefeil som står nesten tomt. Dette er bare to av de pinlige eksemplene på offentlig privat samarbeid (OPS) i Asker kommune, en kommune som har tatt mål av seg til å være utstillingsvinduet for god høyrepolitikk.

Det er Fagforbundets hovedtillitsvalgt i Asker kommune, Lars Erik Kohl, som hoderystende forteller oss dette. – Dessverre er ikke dette de eneste eksemplene på en kommune som velger å eksperimentere med forskjellige former for privat entrepris framfor å satse på velfungerende kommunale løsninger.

Det beste legges ned

– Kommunen har vedtatt å legge ned Bondli, som er det beste sykehjemmet i kommunen. Her er sykefraværet lavt, arbeidsmiljøet og trivselsfaktoren god. Også økonomisk er sykehjemmet svært veldrevet. I stedet velger kommunen å flytte de eldre pleietrengende til nabo-

kommunen Røyken hvor de to kommunene i felleskap satser på gigantsykehjemmet Bråset.

Privat bygget og finansiert

– De to Høyrestyrte kommunene trodde fremtidsrettet kommunepolitikk var å la entrepenørfirmaet Selvaag finansiere, bygge og eie det nye sykehjemmet, mens de to kommunene de nærmeste 20 årene skulle leie sykehjemmet av den private entrepenøren. Deretter skulle kommunen kjøpe sykehjemmet fra Selvaag for 228 millioner. Kommunen lot seg friste av denne løsningen blant annet fordi den i kroner og ører virket gunstig de første årene.

Foto: Morten Lundstein

– Dyrt, flott og fullt av feil, er hovedtillitsvalgt i Asker kommune, Lars Erik Kohl sin konklusjon om det nye kulturbygget i bakgrunnen.

Rimelig, dyrere, dyrest

– Å tro at en sparer penger når en bygger sykehjem med OPS-modellen viste seg like naivt som å tro at en holder sprengekulda ute ved å pisse i buksa, forteller Lars Erik.

– I begge situasjoner er starten kanskje behagelig, men fortsettelsen desto mer utrivelig. En av kommunens egne ingeniører regnet raskt ut at når hele regningen var betalt, hadde begge kommunene tapt store penger på OPS-løsningen. Hovedårsaken var at kommuner får adskillig billigere byggelån enn private entreprenører. Nå forsøker kommune å redde stumpene ved å kjøpe ut Selvaag og opprette et interkommunalt selskap som eier av bygget. Denne løsningen er til sammen 40 millioner billigere enn OPS-modellen. Men hadde kommunene påtatt seg eieransvaret fra første stund, ville innsparingene blitt over dobbelt så store.

Dyrt, tomt og full av feil

– Et annet pinlig eksempel for høyrepolitikere er byggingen av det nye kulturhuset i kommunen, fortsetter Lars Erik. – Her brukte man ikke den tradisjonelle OPS-modellen fordi kommunen gradvis begynte å forstå hvor dyrt dette ville bli. I stedet benyttet man en avart av denne selskapsformen hvor et privat selskap som fordyrende mellomledd delte byg-

heransvaret med kommunen. Bygget har fram til nå kostet nesten 500 millioner, men på grunn av 1500 påviste feil og mangler er det fremdeles ikke godkjent til bruk. Kun skjenkestedene er åpne, mens brannvesenet blant annet har stengt kinoen. Grunnen til alle manglene og feilene er sannsynligvis at det delte ansvaret for utbyggingen har ført til ansvarsfraskrivelse fra begge parter. Et kuriøst utslag av dette spesielle samarbeidet er følgende paradoks: Lar kommunen et musikkorps få bruke lokaler i bygget, er det kommunen som betaler utgiftene. Står lokalene imidlertid tomme, skal kommunen og den private utbyggeren etter kontrakten dele på utgiftene. Tro det eller ei, men dermed blir det lønnsomt for kommunen ikke å benytte de flotte, men langfra feilfrie lokalene!

Ideologi framfor fornuft

– Det du forteller leserne er at renteregler gjør det adskillig billigere for kommunen å bygge selv en å foreta utbygginger gjennom OPS-modellen?

Dessuten at delt ansvar kan føre til rot, ansvarsfraskrivelse og pengesløseri?

– Riktig, nikker Lars Erik.

– I tillegg kan du føye til at OPS og interkommunale selskap som nå er planlagt sammen med Røyken, skaper behov for et ekstra byråkrati ved siden av det kommu-

nale. Dette er også med på å presse prisene oppover. Min påstand er imidlertid at Asker kommune ikke velger OPS for å spare penger eller gi kommunens innbyggere mer og bedre tjenester for hver krone. Kommunen velger OPS av ideologiske grunner. Den ser på seg selv som en tilrettelegger for privat kapital. En viktig oppgave blir dermed å sørge for at det private næringslivet tjener penger.

Pengene som luktet

– Typisk for tankegangen er ideen som dukket opp for noen år siden om å selge kommunens kloakkledninger til et amerikansk storselskap. Deretter skulle kommunen leie ledningsnett av selskapet før det ble kjøpt tilbake innen et visst antall år. Amerikanske skatteregler og subsidieordninger skulle sørge for at både selskapet og kommunen tjente på denne handelen. En gevinst som altså skulle betales av amerikanske skattebetalere. Dette var en foretningsside som det bokstavelig talt luktet vondt av, og den ble da også til syvende og sist stoppet. Men at ideen i det hele tatt ble vurdert, forteller sitt om tankegangen bak Høyres utstillingsvindu, konkluderer Lars Erik.

| MORTEN LUNDSTEIN |

Tarifforhandlingene slutt

Samtlige tariffavtaler er ferdigforhandlet, melder forhandlingsenheten. Trykking av nye overenskomster er i godt gjenge, noen er allerede utsendt og de siste er på vei til trykkeriet.

Du finner alltid oppdaterte nyheter på

www.fagforbundet.no

samt link til tillitsvalgtnett!

Lokale lønnsforhandlinger i KS vel i havn

– Alt tyder på at de lokale lønnsforhandlingene i Kommunenes Sentralforbund (KS) og KS bedrift stort sett har blitt gjennomført på en ryddig måte, forteller Liv Schi Eriksen fra forhandlingsenheten.

– Vi har mottatt kun tre uenighetsprotokoller i KS-området og to i KS Bedrifts område, noe som er uvanlig få. Disse protokollene vil nå bli fremmet til organisatorisk behandling med våre motparter.

Liv kan fortelle at det tidligere har vært et kjent problem innen KS området at arbeidsgivere har delt ut for stor del av potten i det første tilbudet. Dermed har ikke forhandlingene blitt reelle. Hun regner med at våre tillitsvalgte ved årets forhandlinger i større grad er fornøyd med gjennomføringen siden antall bruddprotokoller er så få.

Velferdssamfunnet på slankekur

Det går ikke an å gi noe presist svar på hva som er en god fordeling mellom privat og offentlig forbruk. Her vil meningene sprike kraftig. De fleste – for ikke å si alle – kan imidlertid enes i ønsket om mer av begge deler. Normalt får de også det hvert år.

Fordelingen mellom privat og offentlig forbruk er i ferd med å endres kraftig. Privat forbruk har lenge økt vesentlig sterkere enn det offentlige. Fortsetter denne trenden vil det få betydelige konsekvenser for de fleste av oss. Men er dette virkelig en ønsket utvikling?

Tallenes tale er klar. Ser en på hvordan forbruksveksten i Norge har fordelt seg på privat og offentlig sektor siden 1970, finner en at i perioden 1971 til 1980 var veksten i offentlig forbruk vesentlig sterkere enn det private; hhv. 60% og 37%. Vi var fortsatt inne i en periode med en sterk utbygging av velferdsgodene – goder som vi i dag tar for gitt, men det har ikke alltid vært slik. Velferdssamfunnet slik vi kjenner det i dag er ingen gammel oppfinnelse.

Perioden 1981 til 1990 er karakterisert av to forhold; for det første en dempet forbruksvekst i forhold til perioden før. I tillegg ble veksttaket mellom offentlig og privat forbruk utjevnet – som i denne perioden var på hhv. 22% og 19%.

I perioden fra 1991 til 1999 endret vekstratene seg kraftig. Mens offentlig forbruk hadde en vekst på 22% som i foregående periode, økte veksten i privat forbruk til 30%.

Om man forsøker å se litt inn i den nære fremtid, f.eks. på perioden 2000 til 2005, så viser prognosene at veksten i det private forbruket vil bli på om lag 18% mens veksten i det offentlige forbruket vil reduseres til ca. 10%, (for de tre siste årene er det benyttet offentlige anslag for forbruksveksten.)

Det innebærer at det offentlige måtte tilføres ytterligere om lag 22,5 mrd. kroner dersom det offentlige forbruket skul-

le øke med samme prosentandel som det private forbruket i denne perioden, dersom anslagene for forbruksveksten trefter sånn noenlunde.

Hoveddelen av tjenesteytingen i offentlig sektor finner sted i kommunesektoren. Derfor sier vi at kommunesektoren er motoren i velferdssamfunnet. Aktiviteten i kommunesektoren har økt betydelig gjennom det siste tiåret. Tjenestetilbudet har blitt bedre og sektorens oppgaver er blitt mer omfattende. Det er gjennomført omfattende reformer i grunnskolen og i videregående utdanning. Reformen av omsorgen for psykisk utviklingshemmede og eldresatsingen har også krevd store ressurser. Kort sagt; kommunene har fått ansvar for langt flere og mer krevende oppgaver.

Den økte aktiviteten i kommunene har vært en ønsket utvikling fra de sentrale myndighetene. Det er et stort problem knyttet til den økte kommunale satsingen – inntektene til kommunene har ikke vært tilstrekkelige til å gjennomføre alle disse store reformene og økningen i aktivitetsnivået. Derfor har kommunene tatt opp store lån. Dette har ført til store underskudd over en årrekke med tilhørende økt gjeldsandel i sektoren. Mange kommuner har skjøvet de økonomiske problemene foran seg, men det kan ikke vare over tid. Misforholdet mellom oppgaver og ressurser kommer lettest til syne gjennom manglende vedlikehold av offentlige bygninger, reduksjon og nedlegging av tjenestetilbud samt økende egenandeler. Avisene kunne nylig melde om reduksjon i den kommunale sysselsettingen for første gang etter krigen. Det forteller mye om den økonomiske

situasjonen i kommunene. Det samme gjør Kommunal- og regionaldepartementets liste over kommuner som har ubalanse i økonomien. Den viser at 117 av landets 434 kommuner får sine budsjetter og låneopptak kontrollert av fylkesmannen, 4 fylkeskommuner er på samme liste.

Det er bred enighet om at det nå er en økonomisk ubalanse i kommunal sektor – når man unntar den rådende oppfatning i den sittende regjering. Årsakene til det økonomiske utføret er flere:

- Manglende samsvar mellom inntekter og oppgaver. Inntektene har økt, men utgiftene som følge av økte velferdsbehov, nye reformer etc. har steget mer.
- Den demografiske utviklingen. Endringer i befolkningssammensetningen vil bety at utgiftene øker med ca. 1,6 mrd. kroner i 2004 og med om lag 1,4 mrd. kroner i 2005. Dette skyldes økt behov for skoleplasser og eldreomsorg. Dette er utgifter kommunene ikke får kompensasjon for.
- Svikt i skatteinntektene. I 2003 ble inntektene 3,4 mrd. kroner lavere enn forutsatt fordi skatteinngangen sviktet. Foreløpige anslag tyder på en svikt i skatteinngangen på 2,5 mrd. kroner for 2004. Regjeringen vil ikke kompensere for denne skattesvikten.
- Kommunenes utgifter til pensjonspremier har økt kraftig de senere årene pga. liten finansavkastning hos pensjonsselskapene.

Hovedoppgaven for kommunal sektor er å sikre velferden for innbyggerne. En sterk offentlig sektor og et godt utbygd sett av felles velferdsordninger er ryggraden i fordelingspolitikken.

Illustrasjonsfoto: Kari-Sofie Jenssen

Før eller siden får alle bruk for gode fellesskapsløsninger.

Dersom det ikke lages en plan for å rette opp den økonomiske ubalansen i kommunal sektor vil det ikke være mulig å opprettholde dagens tjenestetilbud.

Lar vi fellesskapsløsningene forvitte gjennom økonomisk sulteføring må man ikke bli forbauset om oppslutningen om slike løsninger gradvis reduseres. Vi er vitne til en underminering av velferdssamfunnet. Behovet for tjenestene vil ikke forsvinne. Når tilbudet blir for dårlig – eller opphører – vil etterspørselen rette seg mot det private markedet. Langt fra alle vil være i stand til å kjøpe den velferden de trenger på et privat marked. De svakeste rammes.

Som samfunn blir vi rikere for hver dag. Vi må sørge for alle får del av denne rikdommen. Vi må passe på at balansen mellom privat og offentlig forbruk ikke forrykkes. Ellers kan vi lett havne i en situasjon som den amerikanske økonomen John Kenneth Galbraith advarte mot for mange år siden: privat rikdom og offentlig fattigdom.

Regjeringen har nylig lagt frem sin skattemelding som vil innebære en betydelig skattelette dersom den vedtas. Men er skattelette det riktige svaret på de utfordringer vi står overfor nå? De færreste synes nok at skatt er morsomt. Skatt er en regning som må betales. Det

er regningen for velferdssamfunnet – for skoler, veier, pensjoner, trygd, sykehus, eldreomsorg, barnevern, narkotikaomsorg, næringspolitikk, kultur og alt det andre som offentlige myndigheter bruker penger på – og som de fleste av oss vil ha mer av. Kommunesektoren er en viktig tilbyder av mange av disse tjenestene. For at den skal kunne utføre disse tjenestene i et tilfredsstillende omfang også i fremtiden må man sørge for at det økonomiske fundamentet er i orden.

Velferdssamfunnet er livskraftig bare så lenge som vi tar vare på det.

| JAN ERLING STENERSEN |
| RÅDGIVER I FAGFORBUNDET |

Økonomisk globalisering – feil

Begrepet globalisering innebærer svært ulike refleksjoner hos ulike mennesker fordi det er knyttet til så mange ulike realiteter. Det de fleste synes å være enige om er at verden – etter som tiden går – oppleves som stadig mindre. Utgjengelige deler av kloden har blitt stadig mer tilgjengelige og med et finmasket, elektronisk kommunikasjonssystem er det ingen større begivenheter som ikke resten av verden vil ha full oversikt over innen en halv time. Den utviklingsmodell som ble lansert i midten av 60-årene har vist seg som en usedvanlig velegnet visuell symbolbeskrivelse av virkeligheten, nemlig som følger: «from the cowboy economy to the spaceship economy». Den dynamiske utviklingen karakteriseres av eksponentielle utviklingstrekk, men først og fremst – og mest synlig – er de stadig tydeligere begrensninger i handlefrihet som vår adferd peker mot. Noen av oss har jo ikke tatt signaler om handlingsbegrensninger særlig alvorlig, vi reiser ubegrenset, vi forbruker ubegrenset og vi forsøpler uten tanke på begrensninger. De aller enkleste regnestykker avslører brutalt at vår adferd ikke kan overføres til alle som bor på kloden, og det bildet blir enda mer tankevekkende når vi vet at i vår del av verden er det en alminnelig forventning om fortsatt øket materiell standard, og med hensyn til det totale antall på kloden peker sannsynligheten mot en fordobling av antall mennesker før en eventuell stabilisering. Utfordringen er med andre ord synlig, men det som dessverre ikke er synlig er de påkrevde adferdsendringer fra cowboy til romfarer. For å drøfte disse problemstillingene er vi utstyrt med et nytt begrepsapparat der kjernebegrepet er bærekraft eller «sustainability». De mange definisjoner av dette begrepet har neppe stimulert samfunnsdebatten. I all enkelhet innebærer samfunnsmessig bærekraft en erkjennelse av at vi lever i et lukket system. Med en biosfære som relativt sett ikke er tykkere en lakklaget på en globus, blir den praktiske, nesten tekniske, definisjon på miljømessig bærekraft at vi må forsikre oss om at vi lever på rentene av naturkapitalen og ikke gjør for store innhugg i selve naturkapitalen. Jeg bruker innledningsvis ganske mange ord på å nærme meg min første konklusjon, nemlig at prosessen økonomisk globalisering ikke kan overstyre de miljømessige, biologiske og fysiske realiteter som beskriver romskipet jorden. Vår tenkning må underordne seg en rekke rammebetingelser og begrensninger. Det må i sin tur løftes fram neste utfordring som utvilsomt er fordeling.

Erkjennelsen av begrensninger utfordrer det menneskelig intellekt til å effektivisere, men den største utfordring i et lukket system er ikke intelligensprøver, men den moralske test, hvordan deler vi det vi har?

Den økonomiske globaliseringen har skutt fart de siste par tiårene. Liberaliseringsideologien har hatt medvind i seilene, og motforestillingene har blitt skjøvet i bakgrunnen. Ekstra bekymringsfullt ble det når offisielle amerikanske kilder ga uttrykk for at man var positiv til den økonomiske globalisering, men negativ til det som internasjonalt omtales som «global governance» eller la oss kalle det global styring. Denne uttalelsen er oppsiktsvekkende, siden frihandel uten globale styringssystemer etter all sannsynlighet vil løpe løpsk. Å overlate scenen til de flernasjonale selskaper med sine uhyre snevre målsetninger for sin aktivitet er ikke bare risikabelt, det er uansvarlig. Aksjonærenes avkastning på sine investeringer er selskapenes drivkraft, og dersom man gir opp politisk styring, vil kapital og finansressurser konsentreres der det er kapital på forhånd. Med andre ord vil forskjellene øke i en verden der forskjellene er uakseptabelt store i utgangspunktet. I sin «Human Development Report (99)» sier FN organet UNDP: «Det siste tiåret har vist økende konsentrasjon av inntekt, ressurser og rikdom blant enkeltmennesker, bedrifter og nasjoner.» I den samme rapporten slår man for øvrig fast at den enorme teknologiske framgangen åpner store muligheter for menneskelig framskritt og eliminering av fattigdom, men ikke med dagens dagsorden.

Troen på markedsøkonomien er ubegrenset, og de institusjoner som har styringsrollene. WTO/WB/IMF, synes ikke å prioritere styringsoppgavene. Det synes imidlertid helt klart at dersom en skal kunne våge seg til å snakke om vellykket økonomisk globalisering, må institusjoner etableres som kan ivareta rettferdighet, miljø og global ressursforvaltning. Det tok over 100 år å bygge opp industriutviklingens kontrollapparat i Norge og Europa, og det skal ikke stor fantasi til å forestille seg virkeligheten uten Arbeidstilsyn, Forurensningstilsyn, Konkurransetilsyn og Kredittilsyn. De globale institusjoner eksisterer ikke, og utvikling av kontrollapparatet bør nå være en prioritert oppgave. Det er dette budskapet de omfattende demonstrasjonene i forbindelse med de ulike økonomiske toppmøter forsøker å formidle.

Foto: Scampix

Øystein Dahle (f. 1938) er utdannet kjemiingeniør. Han var viseadministrerende direktør i Esso Norge i ti år før han forlot næringslivet for å bli miljøforkjemper. Fra 1994 til 2003 var han styreleder i Den Norske Turistforening. Nå er han styreleder i Worldwatch Institute.

forutsetninger og gale mål

Foto: Scarpix

Vi lever i et lukket system, markedskreftene må styres hvis vi skal overleve, mener Øystein Dahle.

Da FNs generalsekretær Kofi Annan var i Norge i august i fjor holdt han en gjesteforelesning på Blindern om globaliseringsutfordringene. To av hans avsluttende konklusjoner var som følger:

1. Vi må erkjenne markedenes begrensninger i å løse de formidable oppgaver vi har foran oss
2. Vi må forstå hvilket budskap demonstrantene som fyller gatene når WTO og G7 har sine møter, strever med å formidle.

Særlig det andre punktet er en våken erkjennelse hos generalsekretæren og et spennende bevis på at han ikke lar seg lure i mediefellen. Siden mediene har fokusert 99% av sin oppmerksomhet mot den snau prosent av demonstrantene som bruker pøbelstreker og vold, sitter den store allmennhet tilbake med en feil opplevelse av hva den fredlige demonstrasjon egentlig formidler. Det er for øvrig tankevekkende at den kjempemessige manifestasjon av politisk engasjement som har funnet sted i Brasil, Porto Alegre, de siste årene ikke får medieomtale i det hele tatt, til tross for at 50 000 mennesker deltok i masse-mønstringen i år. Begivenheten som er kalt World Social Forum samler mennesker fra hele verden under overskriften «Another World is possible».

Den økonomiske globalisering utvikler seg med hurtigtog-fart, og den internasjonale debatt synes for komplisert til å få det omfang den fortjener. Det er naturligvis hederlige unntak og innsiktsfulle mennesker løfter advarende pekefinger. Her i Norge er den mest interessante deltaker i denne debatten tidligere statsminister Kåre Willoch, og et av hans mest spennende bidrag er kronikker og foredrag med overskriften: «Skygger over kapitalismens framtid». Igjen er kontrollproblematikken sentral og han understreker at det vokser fram behov for bedre kontroll på tvers av landegrensene for å forebygge at spekulativ drift skaper nye og større kriser.

I den internasjonale debatten er professor Herman Daly en av de viktigste bidragsyterne. Han etterlyser en debatt om alternativene til økonomisk globalisering. Selv foreslår han til manges overraskelse internasjonalisering, et begrep de fleste har betraktet som identisk med globalisering. Dalys resonnement er oppsiktsvekkende i sin enkelhet. Internasjonal handel er ifølge Daly handel mellom nasjoner, mens økonomisk globalisering er utviskning av nasjonale grenser for økonomiske formål. Internasjonal handel har i klassisk teori vært basert på komparative fortrinn, og med nasjonene som de største styrbare institusjonelle enheter. En ytterligere økonomisk integrasjon må nødvendigvis samtidig innebære en nasjonal økonomisk disintegrasjon. Den beryktede MAI avtalen (Multilateral Agreement on Investments) var et urovekkende eksempel på prosessene som foregår.

Den frie flyt av kapital synes å undergrave prinsippet om komparative fortrinn i internasjonal handel. Dermed synes det å tilrettelegges for global konkurranse om arbeidskraft, natur- >>>

ressurser og selvfølgele markeder. De langsiktige konsekvenser av denne utviklingen er dramatiske uten samtidig politisk styring. De store multinasjonale selskapene har i realiteten vunnet mens nasjonene som institusjoner har tapt og med den miljø og arbeidsplass-standarder. Det er oppsiktsvekkende at WTO og Verdensbanken har kunnet lede utviklingen i denne retning siden disse institusjoners medlemmer er nasjoner og ikke storselskaper. Og det er ikke nasjonenes grunnleggende interesser og de sosiale miljømessige og demokratiske grunnprinsipper som er ivaretatt, men kapitalens formeringsønske. Det er fristende å hevde at i den langvarige strid mellom arbeid og kapital har kapitalen vunnet uten at verden synes å være klar over det. Derfor burde fagbevegelsen være enda mer opp-tatt av det som er i ferd med å skje og mobilisere motkrefter.

I den tidligere omtalte Human Development Report (99) skriver FN's utviklingsprogram at den økonomiske globaliseringsprosessen må styres slik at gevinstene når mennesker, ikke bare aksjeeierne. Det må sikres at det ikke er tvil om de prioriterte mål på de seks viktigste feltene for globaliseringsprosessen:

ETIKK

Færre brudd på menneskerettighetene, ikke fler.

LIKHET

Mindre forskjeller mellom nasjonene, ikke større.

INKLUDERING

Mindre grad av marginalisering/utstøting av mennesker og nasjoner, ikke mer.

TRYGGHET FOR BEFOLKNINGEN

Mindre ustabile samfunn og mindre sårbarhet for befolkningen, ikke mer.

BÆREKRAFTIGHET

Mindre ødeleggelse av miljøet, ikke mer.

UTVIKLING

Mindre fattigdom og utnyttning, ikke mer.

Denne problemstillingen – eller la oss heller si disse problemstillingene – fortjener større oppmerksomhet og større politisk engasjement. Det er ikke lenger tilstrekkelig å bekjenne seg til Adam Smiths «usynlige hånd» og en moralfilosofi som ikke holder. Vi trenger en våknende erkjennelse om betydningen av en annen usynlig legemsdel, nemlig «den usynlige fot» som mens vi alle i vår del av verden danser rundt gullkalven sparker fellesskapets idéologi og struktur i fillebiter.

Øystein Dahle

Styreleder Forum for Systemdebatt

SERVICETORGET:

Aldri en kjedelig arbeidsdag

De har det helt toppers, jentene på Fagforbundets servicetorg 815 00 040. Arbeidsdagene er aldri like og kjedelige. Det mener Unni Larsen, Toyni Stensen og Anne Cecilie Strandslett på Servicetorget. De utgjør Fagforbundets tøffeste trio når det gjelder å behandle vriene spørsmål, vanskelige medlemmer og vondartede forhold.

Hver dag får de flere titalls telefoner og e-poster. Henvendelser dreier seg om alt fra adresseendringer, problemer på arbeidsplasser og forsikringsspørsmål. Antall henvendelser varierer med hva som skjer i organisasjonen.

– Kan dere svare på alt?

– Alle får svar. Enten på sparket eller så noterer vi telefonnummeret, spør videre her i huset og ringer opp vedkommende.

– Mange merkelige spørsmål?

– Det er en del. Noen vet de er LO-

Toyni, Unni og i midten; Anne Cecilie.

Foto: Hans Jacob Jacobsen

organisert, men lurer på om de er medlem av Fagforbundet. Noen ønsker å bli organisert, særlig når det oppstår konflikter på arbeidsplassen.

– Ta kontakt, oppfordrer jentene på servicetorget. De planlegger å bygge

opp en databank der de samler svar på en rekke kjente spørsmål.

Du finner oss ved å ringe 815 00 040 eller sende en e-post til servicetorget@fagforbundet.no

| HANS JACOB JACOBSEN |

Bedre arbeidsmiljø

GIR BEDRE OMSORG

En ny stor undersøkelse viser at de viktigste bidragene til kvalitetsøkning på norske sykehjem er et godt arbeidsmiljø, bedre legedekning, et kompetanseutviklende miljø og samarbeide med pårørende og andre. Og ganske overraskende er det ingen sammenheng mellom bemanning og kvalitet.

På vegne av de Fagforbundet, Norsk Sykepleierforbund og Legeforeningen har Sintef forsket på sammenhengen mellom bemanning, kompetansesammensetting og kvalitet ved 29 sykehjem. Hensikten var å identifisere et nivå på bemanning og kompetanse som kan sikre god nok kvalitet i tjenesten.

Dette lyktes ikke. Rapporten fra Sintef gir ikke støtte til organisasjonenes krav om bemanningsnorm for alle yrkesgrupper som virkemiddel for å øke kvaliteten på tjenesten til pasientene i sykehjem. Oppgaven framover blir istedet å finne de riktige virkemidlene for å heve kvaliteten. Det er fire stikkord som ble framhevet i rapporten: Arbeidsmiljø, Legebemanning, kompetanse og ledelse.

Arbeidsmiljø og kontinuitet

– Det var et uventet funn at det ikke var sammenheng mellom kvalitet og bemanning. På den annen side er det slett ikke overraskende at organisering, ledelse, kompetanseutvikling og lavt sykefravær påvirker kvaliteten. Undersøkelsen viser med all tydelighet at for å ta vare på pasientene, må de ansatte ha et godt arbeidsmiljø, og at kontinuitet blant bemanningen er viktig. For at pleierne skal ta godt vare på pasientene og hverandre som kollegaer, må ledelsen ta godt vare på pleierne! Så enkelt og så vanskelig er det, sier Kjellfrid Blakstad, seksjonsleder i seksjon helse og sosial i Fagforbundet.

Hun sier at Fagforbundet ikke nødvendigvis vil legge kravet om bemanningsnormer på hylla ennå. I den delen av rapporten som tar utgangspunkt i intervjuer utført ved ni sykehjem, uttrykker de ansatte ved åtte av ni avdelinger, at tilbudet om sosial stimulering og aktiviteter for beboerne er utilfredsstillende.

De rapporterer at brukerne har et stort og udekket behov for menneskelig nærhet og psykososial støtte fra personalet. Det sies at «flere turer ute, aktiviteter og tid for å sette seg ned å prate med brukerne» er et område hvor det kan skje store forbedringer. I den grad ansatte sier at de har dårlig samvittighet for tilbudet de yter til brukerne, er dette knyttet til brukernes ensomhet og udekte behov for psykososial støtte. Disse udekte behovene til de eldre gir etter Fagforbundets mening uttrykk for at graden av bemanning spiller en vesentlig rolle i kvaliteten på tjenesten.

Forskriftsfestet kompetanseutvikling på alle sykehjem

– Rapporten viser med all tydelighet at det er en sammenheng mellom et kompetanseutviklende miljø og kvaliteten på tjenestene i sykehjem. Fagforbundet

– God bemanning alene er ikke nok, sier Kjellfrid Blakstad, seksjonsleder i seksjon helse og sosial i Fagforbundet.

krever derfor at kompetanseutvikling av sykehjempersonell skal tydeliggjøres som en forpliktelse for arbeidsgiver. Helt konkret foreslår vi dette som en ny bestemmelse i sykehjemsforskriften. Bestemmelsen skal sikre at alle sykehjem har etablert et system for kompetanseutvikling av personalet. Kontinuerlig faglig veiledning for alle, samt rett og plikt til deltakelse i nødvendig etter- og videreutdanning hører også med her, sier Blakstad.

Å arbeide på sykehjem betyr at du jobber med svært pleietrengende eldre, mange har et sammensatt sykdomsbilde og mange lider av demens. Det sier seg selv at dette stiller store krav til etikk, faglighet og medmenneskelighet. Fagforbundet ønsker en ny bestemmelse i sykehjemsforskriften, slik at kompetanseutvikling ved sykehjem i sterkere grad forankres i lovverket som regulerer sykehjemsdrift. På mange sykehjem jobbes det aktivt og kontinuerlig med fagutvikling, men variasjonene er store.

– Fylkesmannens tilsyn må omfatte at slikt kompetanseutviklingssystem er etablert og at det følges opp kontinuerlig. Det må avsettes tid, penger og kompetanse til å utvikle slike systemer på alle landets sykehjem. Fagforbundet tror også at et aktivt og lærende miljø vil gjøre det mer attraktivt å jobbe i eldreomsorgen, sier Blakstad.

Flere legetimer på sykehjemmene

– Rapporten viser tydelig at det er en klar sammenheng mellom hvor mye legetjenester som tilbys den enkelte sykehjemsbeboer hver uke og kvaliteten på de tjenestene pasienten får. Bemanningsnormer for legetjenester i sykehjem fremstår således både som et hensiktsmessig og nødvendig virkemiddel for å sikre god kvalitet på tjenesten, sier president i Legeforeningen, Hans Kristian Bakke. Fagforbundet støtter legenes krav på dette området.

OPS er å spare seg til fant

Kan man være mot frihet? I kommunesektoren har vi fått FRITT brukervalg. Offentlig privat SAMARBEID. Hvem er mot samarbeid? Nye betegnelser og virksomhetsformer dukker stadig oftere opp i kommune-Norge. Alle har lokkende navn som skal få oss til å tenke positivt.

Men fellesnevneren bak disse – og flere liknende betegnelser – er at private skal ta over deler av kommunens virksomhet og kanskje etter hvert også kommunens ansvar.

Samme elendighet i ny innpakking

Erna Solberg og Morten Meyer prøver å få både politikere og kommuneansatte med på slike ideer, uten å si at både brukervalg og Offentlig Privat Samarbeid er en del av en offensiv for å få offentlig virksomhet over til private aktører. Private kan nå skaffe seg fortjeneste på områder som tidligere ble drevet på nonprofitt basis. Ingen må tro at private selskap vil drive virksomhet i det offentlige av idealistiske årsaker. «Same shit, new wrapping» sier engelskmennene. Samme elendighet i nytt innpakningspapir. Det er OPS i et nøtteskall. Den positive innpakningen i form av frihet og samarbeid skal dekke over at offentlige skattepenger overføres til det private næringsliv.

Å spare seg til fant

Kommuneøkonomien brukes som regjeringas viktigste virkemiddel for å få gjennom slike nye former for privat virksomhet på offentlige områder. Alle kommuner sliter som kjent med å få økonomien i havn, stadig flere kommuner svarer listes for budsjettunderskudd. Gjennom å inngå OPS-samarbeid, slipper kommunen å investere i kostbare skoler og sjukehem, mot å leie de samme institusjonene av en privat utbygger. Dette kan på kort sikt virke besnærende billig, men på lang sikt blir det langt dyrere for kommunen enn å bygge ut selv.

Hva er typisk for OPS

I en typisk OPS-avtale er bygget privat finansiert og drevet. Kommunen leier bygget av den private utbyggeren og betaler en årlig leie som hvert år øker

med en fastsatt prosent. Når leietiden er omme, kan kommunen kjøpe bygget for en fastsatt pris av den private utbyggeren.

Lønnsomt for private utbyggere

Først sikrer den private utbyggeren seg en god fortjeneste gjennom leieavtalen og driftsavtalen når bygget leies ut til kommunen. Slike langsiktige leiekontrakter skaper en stor forutsigbarhet og er meget lønnsomme fordi kommuner ikke kan gå konkurs. Firmaet har derfor en garantert inntekt i hele leieperioden. Når kommunen etter avtalt tid kjøper bygget tilbake, legger entreprenøren også inn en fortjeneste. Summa summarum blir dette en meget innbringende foretning for den private utbyggeren.

Dyrt for kommunen

Når en privat utbygger tar opp byggelån, blir renten høyere enn om kommunen hadde tatt opp et tilsvarende lån. I motsetning til kommunen kan nemlig private utbyggere gå konkurs, og denne risikoen beregner banken seg en rentefortjeneste

for. Derfor vil kommunen få rimeligere lån enn en privat.

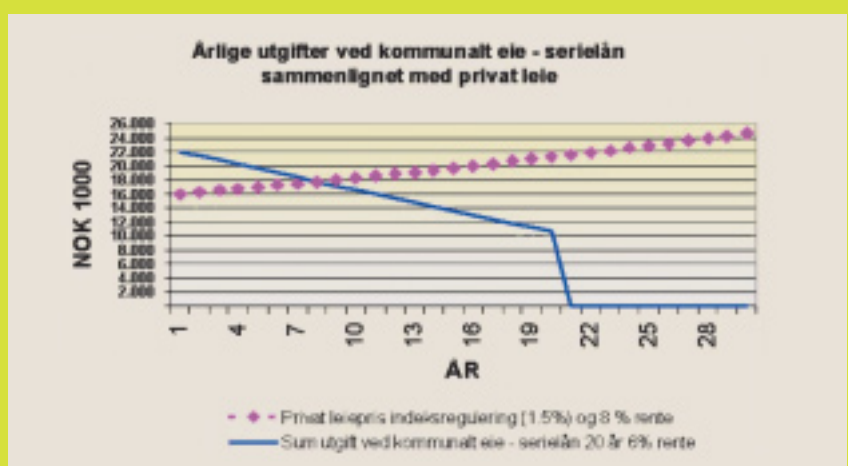
Nye, store og stabile markeder

OPS-prosjekter åpner nye markeder av betydelig størrelse for en entreprenør. Kommunesektoren er dessuten mer stabil og tryggere for konjunktursvingninger enn privat sektor. I andre sammenhenger er NHO og deres medlemsbedrifter en forkjemper for mer konkurranse. Her virker det som om man søker å unngå konkurranse. Har 20-årige monopoler på å eie og drifte kommunale sjukehem plutselig blitt bra for NHO, Høyre og Fremskrittspartiet?

Viktig for kommende generasjoner

For OPS handler egentlig om politikk. Det er kommunestyrene omkring som bestemmer hvorvidt det skal satses på egen eie, eller om det skal overlates til private. Med økende kommunal fattigdom, og kommunal desperasjon, er det viktig at mange kjenner til virkningene av OPS. Å drive offentlig sektor handler om å sikre innbyggerne et godt tilbud på lang-siktig basis. Da må vi ikke løse dagens problem ved å påføre våre barn økonomiske uløselige floker. Når det gjelder OPS, handler det faktisk om vårt forhold til framtidige generasjoner.

Rolv Rynning Hanssen

Figuren viser hvordan politikere blir lurt. Første og kanskje andre året er det gevinst ved å leie i stedet for å eie. Men om man så ser på helheten over 20 år, kanskje lenger, vil det være en stor gevinst ved å eie.

Kilde: Kommunekreditt.

La deg ikke lure!

Arbeidsgivere er ofte opptatt av fleksibilitet når turnusen settes opp. Mange arbeidstakere ønsker større innflytelse over når de jobber og når de kan ta fri. Alt dette er vel og bra så lenge det skjer innenfor rammene til arbeidsmiljøloven og gjeldende tariffavtale.

Men oftere og oftere ser vi at turnuser settes opp både med ulovlige vaktlengder eller hvor lovpålagt hviletid mellom vaktene er for kort eller mangler.

– Denne farlige utviklingen må stoppes, konkluderer leder for Seksjon helse og sosial, Kjellfrid Blakstad.

– Derfor vil jeg si det så sterkt som at du ikke må la deg lure! Arbeidsmiljølovens bestemmelser er der for på sikt å hindre sykdom og slitasje for alle arbeidstakere, ikke bare de som er eldre eller har helseproblemer i dag.

Benytt lovlig ønsketurnus

– Spesielt lett er det å glemme lov- og avtaleverket når såkalte ønsketurnuser settes opp, forteller Kjellfrid. For å få den fritiden man ønsker, vet alle at man også må gi noe. Vel og bra, problemet er bare at noen gir alt for mye. For å vise fleksibilitet gir noen fra seg både lovpålagt fritid og tariffestet overtidsbetaling som de har krav på.

Tillitsvalgte må passe på

Den tillitsvalgte har selv sagt et spesielt ansvar for at turnusplanen følger lov- og avtaleverket. Som kjent skal den tillitsvalgte kontrollere og skrive under på at turnusplanen er forsvarlig og har nødvendige pauser, fritid og at arbeidstidens lengde holder seg innenfor loven bestemmelser. For å sette den tillitsvalgte i stand til å foreta slike kontroller, avholder Fagforbundet jevnlig turnuskurs. Fra januar 2005 tilbyr vi i tillegg et interaktivt kurs på cd-rom for alle tillitsvalgte i kontroll og godkjenning av turnusplan. Sjekklisten fra dette kurset trykker vi her på denne siden. Bruk den, også ved ønsketurnuser, oppfordrer Kjellfrid.

| MORTEN LUNDSTEIN |

For din egen og arbeidskameratenes skyld må du påse at lov- og avtaleverk følges når turnusen settes opp, oppfordrer Kjellfrid Blakstad.

Foto: Morten Lundstein

Sjekkliste for kontroll av turnusplan

- Turnusplanen skal utarbeides i samarbeid med den tillitsvalgte. (Aml. 48.)
- Antall personer pr. vakt skal samsvare med døgnrytmeplan.
- Gjennomsnittsberegning av arbeidstiden skal avtales skriftlig mellom arbeidsgiver og tillitsvalgt. (Aml. § 47.)
- Gjennomsnittlig arbeidstid for turnusperioden er 35,5 timer pr. uke for arbeidstaker i hel stilling. For deltidsansatte må timene regnes ut etter stillingsbrøk.
- Maksimal arbeidstid for enkelttaker er 48 timer (Aml § 47 pkt. 1) Inntil 54 timer etter avtale med tillitsvalgt. Over 54 timer disp. fra Arb.tilsyn.
- Maksimal arbeidstid for enkeltvakter er 9 timer (Aml § 47 pkt.1) Inntil 10 timer etter avtale med tillitsvalgt. Over 10 timer, disp. fra Arb.tilsyn.
- En ukentlig, sammenhengende friperiode på 36 timer, skal inkludere et kalenderdøgn. (Aml. § 51) 28 timer etter avtale med tillitsvalgte. F1 og F2 bør legges sammenhengende
- Minimum 11 timer fri mellom vakter (Aml. § 51) Minimum 8 timer etter avtale med tillitsvalgte Under 8 timer, disp. fra Arb.tilsyn. Vi anbefaler min. 9 timer.
- Tidspunkt for spisepause skal fremgå av turnusavtalen Aml § 51: Over 5,5 timers vakt minst 20 min. pause. Over 8 timer minst 30 min. pause. Kan ikke arbeidsstedet forlates under pausen, regnes pausen som en del av arbeidstiden.
- Vakter og vaktfordeling som bør unngås:
 - Aftenvakt før frihelg
 - Flere enn 5 vakter på rad uten friperiode
 - Flere ubekvemme vakter enn gjennomsnitt
 - Enslige vakter
 - Utstrakt bruk av korte vakter
 - Mer enn 3 nattevakter på rad
 - Arbeid på 2 av 3 helgedager.
 - Urettferdig vaktfordeling mellom yrkesgruppene.
- Turnusen bør settes opp med prøvetid slik at den kan evalueres og eventuelt justeres etter en gitt periode.

Sykehusreformen – fra vondt til verre

Sykehus er blitt butikk og pasientene er blitt kunder. Vi ser at sykehusene velger de mest lønnsomme pasientene med enkle diagnoser. Det frie sykehusvalget favoriserer dem som har mulighet til å velge og som samtidig kan legge inn et besøk i hovedstaden. Sykehusene i distriktene taper på ordningen.

Foretaksmodellen gjør at sykehuslederne er blitt mer opptatt av budsjettbalanse og økonomistyring enn av befolkningens behov for helsetjenester. Fagforbundet etterlyser den nasjonale styringen av helsepolitikken. Økonomi er blitt viktigere enn helsepolitiske målsettinger.

Økonomien er overordnet alt

I den danske avisen Politiken 22. mai sier statsminister Kjell Magne Bondevik følgende «Vi har økt bevilgningene med flere milliarder kroner, bare etter at reformen ble vedtatt i 2001. Økonomistyringen har vært et stort problem. Jeg vil anmode Danmark om å tenke meget nøye i gjennom, hvordan man vil få tilstrekkelig økonomisk kontroll over utviklingen. De fem helseregionene er meget selvstendige, men har ikke noe overordnet økonomisk ansvar. Det har vist seg å være vanskelig å styre økonomisk». Her er Fagforbundet helt enig med statsministeren.

Statsministeren snakker om at det bevilges milliardbeløp, men sykehusene er likevel underfinansierte. Bare i år trenger sykehusene ytterligere to milliarder kroner. I tillegg kommer kravet om balanse innen 2005. Den stramme økonomien kommer allerede til uttrykk i form av konkurranseutsetting, kutt og nedbemanning.

Fagforbundet har allerede sendt sin første stevning. Vi bestrider gyldigheten av oppsigelsen av i alt 19 arbeidstakere ved Hålogalandssykehuset HF. Oppsigelsene er i hovedsak grunnet i foretakets økonomiske situasjon. På bakgrunn av statsbudsjettets krav om budsjettmessig

balanse, må foretaket spare inn betydelige beløp i perioden 2004-2005.

Stykkpris skaper lønnsomme og ulønnsomme pasienter

Budsjettforliket med Frp gjør at helseforetakene får økt sin budsjettpost med 500 millioner kroner. Frp fikk samtidig gjennomslag for en endring av stykkprisfinansieringen fra 40 til 60 prosent.

Med økt stykkprisfinansiering får helseforetakene i 2005 i langt større grad enn i dag overført penger i forhold til hva de produserer. Et mye bedre alternativ er generelle rammeoverføringer som sykehusene selv kan benytte der de mener behovet er størst. En høy andel innsatsstyrt finansiering kan friste sykehusene til å prioritere de «lønnsomme» pasientene, samtidig som det ikke gir en tilstrekkelig sikring av psykiatrien.

Sykehus der folk bor

Minst ti lokalsykehus er i akutt fare dersom Stortinget ikke bevilger mer penger. Flere tusen ansatte vil også miste jobben, mener Fagforbundet.

«Folkebevegelsen mot nedleggelse av lokale sykehus» mener minst ti lokalsykehus står i fare for å bli lagt ned eller få tilbudet vesentlig redusert.

Disse sykehusene er: Narvik, Mosjøen, Arendal, Namsos, Røros, Lærdal eller Nordfjordeid, Odda, Farsund, Kragerø, Rjukan, Elverum og Kongsberg.

I enkelte medisinske fagmiljøer argumenteres det for at sentralisering av spesialiteter vil gi pasientene et bedre tilbud enn det lokalsykehuset kan tilby. Kommunelege Gunnar Strøno i Tinn er helt uenig i dette. Han mener lokalsykehusene har et minst like godt faglig tilbud som det store flertallet av pasientene får ved de store sykehusene. Det eneste unntaket er svært spesialiserte tjenester som kreftbehandling, aids og hjertetransplantasjon.

– Når det gjelder å bli frisk er det ingenting som slår lokalsykehuset. Der spiller nemlig trygghet, nærhet til hjemmet og muligheten til besøk en svært viktig rolle. Dessuten er det bedre samhandling

mellom primærhelsetjenesten og lokalsykehuset. Fastlegen og sykehuslegene er i jevnlig kontakt og det er større oversiktighet. Legger du ned et lokalsykehus, får det derfor store negative ringvirkninger i primærhelsetjenesten. Og sist men ikke minst: Lokalsykehusene er billigere enn samme behandling på de større sykehusene, sier Strøno.

Manglende innsyn og kontroll

Redaktørforeningen har sjekket åpenheten ved helseforetakene. Ullevål universitetssykehus er verst i landet, selv om konkurransen var hard. Nesten halvparten av styresakene er blitt behandlet bak lukkede dører.

Aker sykehus har brukt 30 millioner kroner på konsulenter på to og et halvt år. Konsulenter har fått oppdrag for opp til 1,8 millioner kroner fordi de ble foreslått av gode venner som var styremedlemmer eller av en tidligere direktør. Loven setter en grense på 200.000 kroner for det som må ut på anbud. Men på Aker har flere konsulenter, med kontakter i styre og ledelse, sluppet til uten konkurranse på store oppdrag. På Ullevål universitetssykehus har eiendomssjefen gitt en konkursrytter byggeoppdrag på sykehuset for nærmere 20 millioner kroner, uten anbud. Datteren til eiendomssjefen fikk dessuten pusset opp leiligheten på sykehusets regning.

Hvordan kan slikt gå an? Det lar seg gjøre fordi foretaksmodellen bare gir begrenset rett til innsyn. Det lar seg gjøre fordi sykehusene ikke lenger er underlagt demokratisk styring. Det private næringsliv får eget sugerør ned i sykehusenes økonomi fordi det i enkelte kretser er helt greit å gjøre denne typen vennetjenester.

Lokalpolitikkerne har mistet kontrollen over sykehusene. Nå er det helsebyråkrater uten noen politisk forankring eller samfunnspolitisk helhetssyn som styrer butikken. Fagforbundet er i ferd med å få bred politisk tilslutning til at demokratisk styring må gjeninnføres i sykehusene.